

Lausunto: HE 99/2025 vp

Talousarvioesityksen keskeiset painotukset ja kipupisteet, erityisesti elokuva-alan tilannekuva

Kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2026. Audiovisual Producers Finland - APFI ry edustaa kattavasti elokuva- ja tv-alan tuotantoyrityksiä ja toimii myös vienninedistämis- ja tekijänoikeusjärjestönä.

1. Tiivistelmä

Kiitämme hallitusta lupauksesta perua Opetus- ja kulttuuriministeriön taiteen ja kulttuurin edistämisen avustuksiin kohdistuvat 7,8 miljoonan euron leikkaukset (momentti 29.80.50). Talousarvioesityksessä esitetty Suomen elokuväsäätiön (SES) rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset olisivat olleet mittaluokaltaan poikkeuksellisen suuria: 5,5 miljoonan euron leikkaus olisi tarkoittanut 25 % säätiön nykyisistä tukivaroista. Leikkausten vaikutukset olisivat ulottuneet koko elokuva- ja tv-alan ekosysteemiin, työllisyyteen, kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kansainväliseen kilpailukykyyn jo valmiiksi haastavassa tilanteessa.

Mahdollisia korvaavia leikkauksia ei tulisi kuitenkaan kohdentaa muihin kulttuurin määrärahoihin, joista on viime vuosina jo leikattu kohtuuttoman paljon. Av-alan instrumenttien osalta nostaa tulisi tämä elokuväsäätiön valtiontaloudelle nettopositiivinen rahoitus pohjoismaiselle tasolle ja huomioida jatkossa myös indeksikorotukset. Myös Työ- ja elinkeinoministeriön ja Business Finlandin hallinnoiman av-tuotantokannustimen rahoitusehdot tulisi palauttaa sellaisiksi, jotta myös kotimaiset tuotannot voivat instrumenttia hyödyntää.

Hallituksen tulisi myös kiireellisesti uudistaa yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmä, joka on Suomessa EU-oikeuden vastainen (momentti 29.80.41).

2. Suomen elokuväsäätiön rahoituksen taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset

- **Kotimaisen elokuvan markkinaosuus** on Suomessa eurooppalaisittain huipputasoa: vuonna 2024 kotimaisten elokuvien osuus oli 32 % ja niillä oli teattereissa 2,1 miljoonaa katsojaa. Lipputulosten arvo oli yli 30 miljoonaa euroa.
- **Elokuva- ja tv-alan kokonaisarvo** Suomessa on noin 1,6 miljardia euroa. Alan työllistävä vaikutus on merkittävä: av-alalla työskentelee noin 7400 ihmistä ja yrityksiä on n. 1300 (2023, [VTT](#)).
- **Elokuväsäätiön tukivarat** ovat kulttuurin perusrahoitusta, mutta valtiolle myös investointi, joka palautuu valtiolle tuloina keskimäärin vähintään 1,2-kertaisena, parhaimmillaan kaksinkertaisena. Tuotantotuesta palautuu valtiolle merkittävä osa jo ennen kuin elokuva on julkaistu, sillä budjeteista keskimäärin 2/3 menee työhön tai työn alihankintaan, mistä työnantajat maksavat valtiolle ennakonpidätykset ja

työnantajamaksut. Myös arvoketjun loppupäässä eli lippuluukulla kuluttajien maksamat arvonlisäverot on huomioitu laskelmassa.

- **Leikkausten seurauksena** monet pitkistä elokuvista olisivat jääneet toteutumatta, ja kymmenet elokuvateatterit – erityisesti maakunnissa – joutuneet sulkemaan ovensa. Kotimainen elokuva on elintärkeä etenkin keskisuurten kaupunkien ja maakuntien teattereille, joissa kotimaisten elokuvien katsojaosuus on jopa 70 %.
- **Elokvatuotantojen väheneminen** olisi aiheuttanut jo valmiiksi haastavassa tilanteessa olevien tuotantoyhtiöiden konkurssesja sekä vähintään 140 henkilötyövuoden menettämisen alalta. Alan työttömyystilanne on jo nyt historiallisen huono, lähes 10% ammattilaisista on työttömänä johtuen aiemmista Ylen rahoituksen ja kulttuurin leikkauksista sekä yleisestä taantumasta ja sen vaikutuksesta mainosmarkkinaan ja kuluttajamaksullisiin palveluihin.
- **Leikkaukset olisivat olleet ristiriidassa** valtioneuvoston hallitusohjelman, Kulttuuripoliittisen selonteon, Luovan talouden kasvustrategian sekä av-alan kasvusuorimuksen tavoitteiden kanssa.

3. Kansainvälinen vertailu

- **Suomen elokuvasäätiön tukivarat** ovat vuodelle 2026 21,5 miljoonaa euroa.
 - Tanskassa vastaava budjetti on 83 miljoonaa euroa
 - Norjassa 78,4 miljoonaa euroa
 - Ruotsissa 35,5 miljoonaa euroa.
- **Kansainvälinen rahoitus:** Vuonna 2024 kotimaisissa elokuvissa keskimäärin 23 % rahoituksesta tuli ulkomailta. SES:n ankkurirahoitus on edellytys elokuvan muun rahoituksen keräämiselle, ja ilman sitä kansainvälinen rahoitus ja yhteistyö romahtavat. Suunniteltujen leikkausten aiheuttama epävarmuus ehti jo kuukaudessa vaikuttaa kansainvälisten kumppaneiden päätöksiin ja Suomen luotettavuuteen yhteistyökumppanina.
- **Elokvista on tullut vientituote:** viime vuonna suomalaisilla elokuvilla oli 5 miljoonaa katsojaa ulkomailla. Kotimaisten draamasarjojen ohella ne edistävät myös maakuva ja matkailua. Viimeisen kahdeksan vuoden aikana suomalaisiin elokuvaan ja tv-sarjoihin on tullut satoja miljoonia euroja kansainvälistä rahoitusta ja vientituloja, sekä elokuvasäätiön että Business Finlandin rahoituksen vivuttamana.
- **Pohjoismaat panostavat elokuvakulttuuriin:** Moninkertaisen kulttuuripoliittisen elokuvan rahoituksen lisäksi Tanskassa ja Norjassa on päätetty AVMS-direktiivin mahdollistamasta suoratoistomaksusta tai investointivelvoitteesta, joka tuo lisärahoitusta av-alalle. Suomessa nimettiin ministeriöiden työryhmä valmistelevaan lakimuutoksia, mutta laki ehtinee voimaan aikaisintaan vuoden 2027 alusta. Kerättyä rahoitusta olisi jaettavissa aikaisintaan 2028, jolloin nyt suunnitellut SES:n leikkaukset olisivat jo ehtineet romuttaa alan rakenteita. Monimuotoisen suomalaisen kulttuurin vaaliminen on tehtävä, jota ei voi jättää kansainvälisten kaupallisten toimijoiden vastuulle.

4. Vaikutukset investointeihin ja yksityiseen rahoitukseen

- **Elokvasäätiön tuki** on vain noin 30–40 % elokuvan rahoituksesta, mutta se on kriittinen ankkurirahoitus, jonka avulla saadaan kerättyä muu rahoitus (ml. ulkomainen rahoitus).
- **Yksityiset sijoittajat** (levittäjät, tv-kanavat, suoratoistopalvelut, sijoitusrahastot, ulkomaiset investoijat) rahoittavat enemmistön elokuvan tuotannon kustannuksista.

Tuotannot ja investoinnit tulevat maihin, joissa on toimivia julkisen rahan kannustimia. Rahoitusinstrumenttien epävarmuus on myrkkyä liiketoiminnalle.

5. Kulttuurinen merkitys

- **Kotimainen elokuva** on suomalaisille tärkeä identiteetin ja yhteenkuuluvuuden rakentaja. Kukaan muu ei kerro suomalaisten tarinoita kuin suomalaiset itse.
- **Av-sisältöjen yhteiskunnallinen vaikutus** ulottuu laajalle: ne lisäävät kansalaisten resilienssiä, yhteenkuuluvuutta ja maanpuolustustahtoa.

6. Av-alan muita rahoitusinstrumentteja

- **Yksityisen kopioinnin hyvitys** on lakisääteinen korvaus siitä haitasta, joka aiheutuu kuluttajien oikeudesta ladata, tallentaa ja kopioida ilmaiseksi musiikkia, tv-sarjoja, kuvia, tekstiä ja elokuvia.
- **Kopioinnin aiheuttama haitta** myynti- ja striimaustulojen menetyksenä on arvioitu noin 45 miljoonaksi euroksi. Vaikka korvauksen tulisi olla kohtuullinen, hallituksen esittämä leikkaus on ennallaan, samalla tasolla kuin tälle vuodelle (5,5 miljoonan euron määräraha momentilla 29.80.41).
- Hallituksen tulisi teettämänsä selvityksen mukaisesti **käynnistää viipymättä yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmän uudistus**, esimerkiksi siirto pois valtion budjetista ja laitemaksuun perustuva korvaus muiden EU-maiden tapaan. Korvauksen tasoa ei tulisi leikata ennen kuin uusi malli on käytössä.
- Tämäkin on leikkaus kasvusta ja työllisyydestä ja luovan alan tekijöiden toimeentulosta, sillä korvauksia jaettu mm. edistämiskeskusten kautta (AVEK, MES) sekä suorina tekijänoikeuskorvauksina oikeudenhaltijoille.

7. Yhteenveto ja suositukset

- Korvaavat kohteet taiteen ja kulttuurin avustusten momentilta 29.80.50 perutuille leikkauksille tulisi löytää muualta kuin Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuurin momenteilta, joista on leikattu jo edellisillä kierroksilla kohtuuttoman paljon kokoonsa nähden.
- Leikkausten sijaan tulisi edistää hallitusohjelmakirjausten, Kulttuuripoliittisen selonteon ja valtioneuvoston Luovan talouden kasvustrategian mukaisesti av-alan kasvua ja kansainvälistymistä tukevia instrumentteja.
- Suomen elokuvasäätiön rahoitus tulisi nostaa pohjoismaiselle tasolle ja huomioida kustannuksia nostava inflaatio sekä panostukset tuotantojen vastuullisuuden kehittämiseen. Panostus olisi kannattava investointi myös valtiolle.
- AVMS-direktiivin mahdollistama maksu-/investointivelvoite tilausohjelmalveluille tulisi ottaa käyttöön mahdollisimman pian, jotta Suomi säilyttää kilpailukykinsä muiden Pohjoismaiden rinnalla.
- Av-alan kotimaisten toimijoiden elinvoimaisuuden vahvistamiseksi myös Business Finlandin hallinnoiman av-tuotantokannustimen rahoitusehtoja tulisi korjata vuoden 2024 mallin mukaiseksi, jotta myös kotimaiset, suomenkieliset tuotannot voivat hyödyntää instrumenttia ja tuoda kansainvälisiä investointeja erityisesti draamasarjojen ja animaatioiden tuotantoon. Kannustin tulisi myös vakiinnuttaa TEM:n menokehykseen, jotta kansainväliset kumppanit voivat luottaa instrumentin jatkuvuuteen.
- Yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmä tulisi pikaisesti uudistaa muiden EU-maiden mallin mukaisesti. Sillä säästettäisiin valtion budjetista 5,5 miljoonaa euroa, joka

tarvittaisiin kipeästi muuhun kulttuurin tukemiseen, ja se lisäisi luovan alan omia tuloja.

- Muutokset alan lainsäädäntöön ja julkisen tuen instrumentteihin tulee tehdä perusteellisen vaikutusarvioinnin pohjalta ja dialogissa alan toimijoiden kanssa.

Lisätietoja:

Laura Kuulasmaa

toiminnanjohtaja

Audiovisual Producers Finland - APFI ry

laura.kuulasmaa@apfi.fi

p. 050 345 0056